

Justyna Siemionow

ORCID: 0000-0003-3831-3515

Uniwersytet Gdański

justyna.siemionow@ug.edu.pl

<https://doi.org/10.26881/pwe.2024.59.11>

Agata Szewczyk

ORCID: 0009-0008-2327-0309

Uniwersytet Gdański

agata.szewczyk@phdstud.ug.edu.pl

Formy współpracy przedszkola z rodzicami – doniesienia z badań

Summary

The forms of collaboration between kindergarten and parents: research findings

The article discusses the significance of collaboration between preschools and parents in the context of a child's psychosocial development. The authors emphasize that child development is a multi-dimensional process influenced by internal and external factors (e.g., genetic) and environmental factors (e.g., environmental). Preschool and family constitute two key educational environments, and collaboration between them is essential to ensure optimal conditions for the child's development and preparation for further education. The article presents quantitative research results conducted on a group of 64 parents. The findings indicate that the participants expect direct contact with teachers and regular updates on their child's functioning and development. According to the authors, there is a need for further refinement of the methods of cooperation between preschools and parents to better address the needs of both children and their parents. The article highlights the necessity of adopting various forms of collaboration, such as workshops, informational meetings, and participation in preschool events, which aim to integrate parents with the preschool and foster collective efforts toward the child's development. Parents expect that the forms of cooperation and communication channels will be tailored to their professional and personal needs.

Keywords: child development, education, cooperation with parents, educational environments

Słowa kluczowe: rozwój dziecka, edukacja, współpraca z rodzicami, środowiska wychowawcze

Wprowadzenie

Dziecko od pierwszych chwil swojego życia wchodzi w interakcje z otoczeniem społecznym. Stopniowo ujawnia charakterystyczny dla siebie wzorzec funkcjonowania, domagając się

odpowiednich zachowań ze strony opiekujących się nim osób. Stąd też stosunkowo szybko powstaje wyjątkowa więź łącząca go z otaczającą rzeczywistością o istotnym znaczeniu dla jego rozwoju. Człowiek jest istotą społeczną, inni ludzie w jego życiu odgrywają kluczową rolę. W trakcie rozwoju jednostki trwa stały proces wymiany między nią a środowiskiem jej życia, podczas którego zachodzi proces dopasowywania się osoby do wzoru zachowania jej opiekunów, a jednocześnie działań opiekunów do wzoru aktywności dziecka. Zarówno dziecko, jak i jego opiekunowie są w tej interakcji aktywni, obie strony wzajemnie kształtują swoje zachowania, a także żywione wobec siebie oczekiwania (Brzezińska i in. 2016: 33). Przedszkole oraz rodzina tworzą podstawowe i najważniejsze w życiu dziecka środowiska wychowawcze, a zdobyte w nich doświadczenia mają fundamentalne znaczenie dla dalszych etapów jego rozwoju. Holistyczne ujęcie rozwoju człowieka, akcentujące wielowymiarowość tego procesu i jego złożony charakter, zwraca uwagę na wzajemne interakcje i powiązanie tych wymiarów. Z tego względu aktywna i świadoma współpraca rodziców z przedszkolem staje się niezbędnym elementem wypracowania optymalnych warunków rozwoju dziecka oraz dostosowania działań wychowawczych do jego specyficznych potrzeb i zainteresowań, a tym samym – przygotowania go do dalszych etapów edukacji.

Rozwój psychospołeczny dziecka w okresie wczesnego i środkowego dzieciństwa

Wiek przedszkolny obejmujący okres środkowego dzieciństwa trwa od 4 do 6 roku życia, następuje po wczesnym dzieciństwie przypadającym na 2 i 3 rok życia, związanym przede wszystkim z rozwojem samokontroli oraz budowaniem poczucia własnej odrębności. Dziecko na tym etapie posiada już umiejętności lokomocyjne i potrafi samodzielnie zaspokajać swoje podstawowe potrzeby. Nadal wymaga obecności i uwagi dorosłego, co wiąże się z zapewnieniem mu poczucia bezpieczeństwa w wymiarze zarówno fizycznym, jak i psychicznym. Wiek przedszkolny otwiera przed dziećmi nowe obszary działania. Pierwszy z nich to komunikacja z innymi za pomocą słowa, a więc narzędzie efektywnego wpływu na zachowania innych staje się im dostępne. Drugi – wyobrażenia, czyli narzędzie niczym nieskrępowanej aktywności umysłowej. Pojawia się również silna potrzeba opanowania tych nowych obszarów poprzez własne działania (Brzezińska i in. 2016: 164). Dziecko na tym etapie znajduje się w fazie myślenia przedoperacyjnego, a jego rozwój poznawczy jest intensywny.

Rozwijające się samopoznanie oraz wyłaniająca się świadomość siebie jako uczestnika interakcji społecznych na tym etapie rozwoju tworzą podwaliny wielu nowych i ważnych kompetencji społecznych oraz emocjonalnych. W wieku 4–5 lat dziecko zaczyna rozpoznawać różnice między sobą a innymi dziećmi, używając informacji pochodzących z porównań społecznych. Ocena siebie i własnych kompetencji przez dziecko jest kluczowym komponentem struktury Ja, który może mieć wpływ na wszystkie aspekty jego zachowania i dobrostan psychiczny (Schaffer, Kipp 2015: 462–465).

Współpraca przedszkola z rodzicami

Integralnym elementem pracy nauczyciela jest współpraca z rodzicami. Poszukiwanie efektywnych metod aktywizacji rodziców oraz budowania modelu współpracy rodziców z przedszkolem jest zagadnieniem podejmowanym zarówno przez praktyków, jak i teoretyków. Aktualnie podkreśla się partnerstwo rodziców i nauczycieli oraz ich podmiotowość ze względu na to, że pozytywne i satysfakcjonujące relacje między tymi kluczowymi uczestnikami procesu edukacji są bezdyskusyjnie korzystne dla dziecka i jego rozwoju (Ordon, Gębora 2017; Gulczyńska 2020; Młynek 2021). Świadoma i przemyślana dbałość o relacje z rodzicami staje się fundamentem przyjaznej i prorozwojowej przestrzeni edukacyjnej w przedszkolu, na co wskazują m.in. jakościowe badania Pauliny Kopernej (2023) na grupie mężczyzn pracujących jako nauczyciele w przedszkolach. Hewilia Hetmańczyk (2019) podkreśla, że aby ta współpraca przynosiła jak najlepsze rezultaty, należy przede wszystkim kształtować i utrzymywać poczucie współodpowiedzialności za proces wychowania oraz edukacji dziecka. Także Maria Mendel (2000) wskazuje na konieczność uwzględniania oczekiwań rodziców co do edukacji ich dzieci oraz respektowania ich prawa do aktywnego współdecydowania we wszystkich kwestiach, które są z tym procesem związane. Zatem wiedza na temat oczekiwań rodziców oraz analiza potencjalnych trudności, które mogą się pojawiać we wzajemnych kontaktach, zwiększa szanse na zbudowanie optymalnego modelu współpracy przedszkola z rodzicami.

Pomimo wielu wspólnych elementów warto pamiętać, że każde przedszkole tworzy wyjątkowe środowisko wychowawcze oraz niepowtarzalną przestrzeń wspólnych działań dla nauczycieli i rodziców. Interesującą perspektywę współpracy uczestników wychowania przedszkolnego można – za J. Polak (2013: 350) – przedstawić jako osobową zdolność otwarcia się na istniejące różnice między środowiskiem rodzinnym a przedszkolnym wynikające z odmienności zajmowanych względem siebie pozycji, oczekiwań i powinności. Może być to szansa na zbudowanie stabilnego przymierza edukacyjnego między rodzicami a nauczycielami, którzy odstąpią od usilnego poszukiwania wspólnych dla tych dwóch środowisk elementów, zauważą swoje różnice i skoncentrują się na wzajemnych potrzebach oraz możliwościach ich realizacji. Tym samym będą dążyć do wspólnego celu, jakim jest wspieranie rozwoju dziecka oraz towarzyszenie mu w realizacji zadań rozwojowych okresu wczesnego dzieciństwa. Obydwa środowiska wychowawcze (rodzinne i przedszkolne) podejmują działania wspierające proces socjalizacji dziecka oraz przygotowania go do podjęcia nauki w szkole podstawowej. Wynika to z faktu, że przedszkole jako instytucja dydaktyczno-wychowawcza, działa na podstawie przepisów prawa, które jasno określają jego rolę w procesie wychowawczym i edukacyjnym dziecka. Zgodnie z Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r. poz. 737 ze zm.) oraz Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla

szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356 ze zm.) przedszkole odpowiada za wspieranie wszechstronnego rozwoju dziecka, w tym za rozwój społeczny, emocjonalny i poznawczy. Wynikająca z tych przepisów współpraca z rodzicami jest kluczowa dla zapewnienia spójności działań wychowawczo-dydaktycznych na rzecz przygotowania dziecka do dalszej edukacji.

Założenia metodologiczne przeprowadzonych badań

W prezentowanych badaniach przyjęto założenie, że współpraca rodziców z przedszkolem ma kluczowe znaczenie dla rozwoju psychospołecznego dziecka w tym okresie jego życia. Szczególnie istotne jest zaangażowanie rodziców na etapie wczesnej edukacji, ponieważ dzieci są mniej przyzwyczajone do wchodzenia do instytucji przedszkola lub szkoły podstawowej oraz przejścia z jednego poziomu na drugi (Duch 2005). Stwierdzenie to znajduje odzwierciedlenie w badaniach zarówno polskich, jak i zagranicznych (Murphy 1980; Sallis 1988). W badaniach wskazuje się, że podejście rodziców i nauczycieli różni się i wymaga opracowania wspólnych strategii na rzecz dobra i rozwoju dziecka (Vasiljević-Prodanović i in. 2023). Spotkania rodziców z nauczycielami są powszechną formą współpracy szkoły z rodzicami, lecz wraz z dojrzewaniem dzieci maleje liczba rozmów inicjowanych przez wychowawcę oraz rodziców (Đukić i in. 2022). Celem prezentowanego badania była eksploracja form współpracy nauczycieli przedszkola z rodzicami oraz znaczenia tego procesu dla rozwoju dziecka.

Jako główny problem badawczy sformułowano następujące pytanie: **Jakie formy współpracy przedszkole oferuje rodzicom i jak są one przez nich oceniane?** Sprecyzowano cztery problemy szczegółowe:

1. Czy rodzice są zadowoleni z jakości komunikacji z przedszkolem? Jak definiują pojęcie „dobrej komunikacji”?
2. Które z form kontaktu z przedszkolem preferują rodzice i jakie czynniki o tym decydują?
3. Czy i jak rodzice rozumieją własne zaangażowanie w proces wychowania dziecka w przedszkolu?
4. Czy wypowiedzi badanych wskazują na to, że rodzice widzą we współpracy z przedszkolem ważny czynnik wspierający rozwój ich dziecka?

Aby osiągnąć założony cel oraz uzyskać odpowiedzi na pytania badawcze, została przyjęta ilościowa strategia badawcza. Jako metodę zbierania danych przyjęto sondaż diagnostyczny. Przeprowadzono ankietę online składającą się z 20 pytań, z których 17 stanowiły pytania zamknięte (8 pytań wielokrotnego wyboru: 1–3 odpowiedzi; 9 pytań jednokrotnego wyboru) oraz 3 pytania otwarte bez limitu słów. Badanie zostało przeprowadzone od 20 maja do 20 lipca 2024 r., wzięli w nim udział rodzice dzieci uczęszczających do dwóch przedszkoli z województwa pomorskiego: placówka działająca zgodnie z filozofią Reggio Emilia, która promuje aktywny model współpracy z rodzicami, oraz przedszkole niepubliczne. Link

do ankiety został umieszczony na przeznaczonej dla rodziców stronie internetowej, po uzyskaniu zgody dyrekcji placówek. Udział w badaniu był anonimowy oraz dobrowolny. Zebrano łącznie 64 odpowiedzi rodziców.

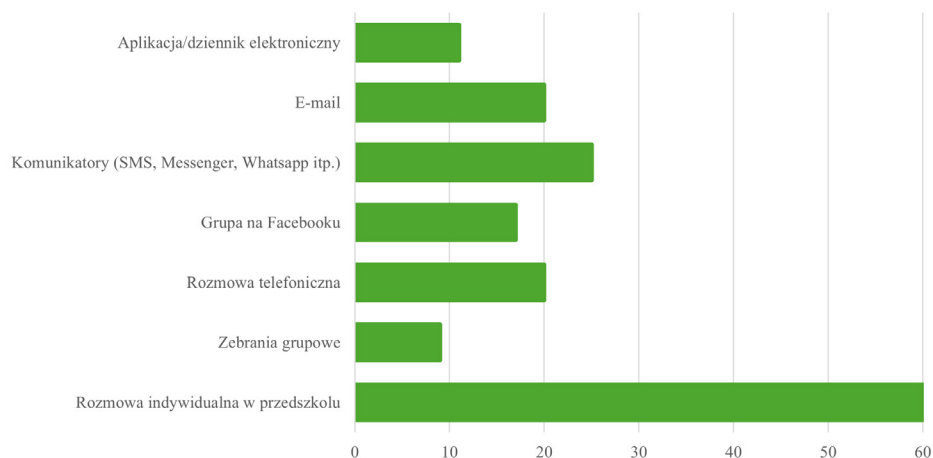
Charakterystyka grupy badawczej

W badaniu wzięło 64 rodziców. Respondenci ankiecie zostali zapytani o rok urodzenia: najstarszy rodzic urodził się w 1976 r., najmłodszy w 1999 r. Mediana wieku rodziców wyniosła: 36 lat, natomiast średnia: 41 lat. Zapytani o wykształcenie badani wskazali, że 6 osób posiada średnie ogólne, 7 osób średnie zawodowe, 28 osób wyższe humanistyczno-społeczne, 23 osoby wyższe ścisłe. Kolejne pytanie dotyczyło liczby dzieci, dominowały rodziny, w których jest jedno dziecko – było ich aż 32. Posiadanie dwojga dzieci zaznaczyło 27 respondentów. Pojawiły się też inne odpowiedzi: troje dzieci – 4 ankietowanych, czworo dzieci tylko 1 osoba. Rodzice zostali zapytani o to, ile z ich dzieci aktualnie uczęszcza do przedszkola: 1 dziecko wybrało 58 respondentów, 2 dzieci – 6 respondentów. Ostatnią kwestią było pytanie dotyczące wieku dziecka lub dzieci, które uczęszcza(ją) do przedszkola. Mniej niż 3 lata miały dzieci 3 respondentów, 3 lata – 9, 4 lata – 21, 5 lat – 19, 6 lat – 14, 7 lat – 3. Uczestników badania nie pytano o płeć.

Wyniki badań

Zebrane w trakcie realizacji badania dane uporządkowano w czterech głównych wątkach tematycznych. Pierwszy z nich to **preferowane przez rodziców formy kontaktu z przedszkolem**. Jeśli chodzi o częstotliwość kontaktu ze strony przedszkola, to ponad 39% rodziców zadeklarowało, że oczekuje informacji o postępach i aktywnościach dziecka raz w miesiącu. Pozostałe odpowiedzi nie przekroczyły 20%: 19% rodziców preferuje kontakt raz w tygodniu lub raz w semestrze, 14% codziennie, a 8% co dwa tygodnie. Rodzice byli bardziej zgodni co do regularnego informowania przez przedszkole o zdarzeniach lub incydentach mogących dotyczyć ich dziecka. Ponad 92% rodziców wskazało („tak” i „raczej tak”), że chcą być o tym powiadamiani. Preferowane formy kontaktu przedstawiono na rycinie 1. Wspólnymi dla obu przedszkoli formami kontaktu były: rozmowa – kontakt osobisty (61 osób), rozmowa – kontakt telefoniczny (24 osoby) oraz e-mail (23 osoby).

Rozmowa indywidualna w przedszkolu okazała się – zdaniem rodziców – również najwygodniejszą i najbardziej preferowaną formą kontaktu (ryc. 1) – wybrało ją 60 osób. Jako wygodne formy kontaktu rodzice wskazali również: komunikatory (SMS, Messenger, Whatsapp itp.) (25 osób), rozmowę telefoniczną i e-mail (20 osób) oraz grupę na Facebooku (17 osób).

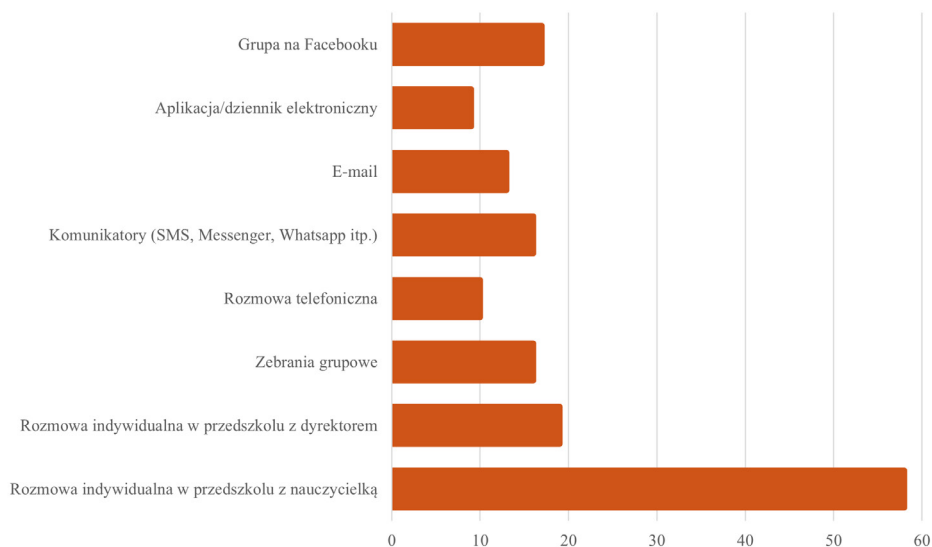

Rycina 1. Jakie metody komunikacji są dla Pana/Pani najbardziej wygodne?

Badani mogli wybrać 1–3 odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne.

Rodzice oczekują, że przedszkole zapewni im także możliwość indywidualnych konsultacji z nauczycielami ich dziecka w razie pilnej potrzeby z ich strony (poza wyznaczonymi w tym celu godzinami) – warianty tak i raczej tak stanowiły łącznie 72% odpowiedzi, 17% badanych zaznaczyło odpowiedź: „trudno powiedzieć”. Spotkania grupowe, potocznie nazywane zebraniem, nie były wskazywane przez badanych ani jako wygodne, ani jako skuteczne (ryc. 1, 2), może to wskazywać na konieczność poszukiwania nowych form spotkań z rodzicami, bardziej zindywidualizowanych.

Rycina 2. Jakie metody komunikacji są według Pana/Pani skuteczne we współpracy z przedszkolem?

Badani mogli wybrać 1–3 odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne.

Organizowanie regularnych grupowych spotkań dla rodziców w celu omówienia postępów dzieci i innych ważnych kwestii to element współpracy z przedszkolem, który został niejednoznacznie oceniony przez badanych. „Tak, jest to bardzo ważne” – odpowiedziało 33% badanych. „Raczej tak, dla chętnych powinno być organizowanie regularnych grupowych spotkań” – wybrało 39%, natomiast stanowisko: „Raczej nie, jeżeli ktoś jest zainteresowany, to samodzielnie się skontaktuje” wyraziło 27%. W otwartym pytaniu 19 dotyczącym sugestii, jak poprawić komunikację między przedszkolem a rodzicami, pojawiło się kilka różnych stanowisk. Dominujące było zadowolenie z dotychczasowych rozwiązań komunikacyjnych, na co wskazują przykładowe odpowiedzi prezentowane w tabeli 1. Prawie połowa badanych, bo aż 47,6% zgłaszała swoje sugestie oraz pewien stopień niezadowolenia z jakości komunikacji przedszkola z rodzicami, dotyczyły one: częstotliwości oraz ilości informacji, ich jakości oraz lepszej organizacji przekazywania bieżących informacji.

Tabela 1. Jakie sugestie miałyby Pan/miałyby Pani w celu poprawy komunikacji między przedszkolem a rodzicami?

Zadowolenie rodziców	Niezadowolenie rodziców
Uważam że komunikacja działa OK Komunikacja jest bardzo dobra Wszystko jest super Jestem zadowolona z obecnych opcji Świetnie sprawdza się grupa na Facebooku, gdzie wymieniamy się komunikatami z przedszkolem, na tym polu nie widzę potrzeby poprawy Moim zdaniem komunikacja jest na wysokim poziomie i nie mam potrzeby, żeby ją poprawiać Brak – aplikacja spełnia wymagania Brak sugestii, ogólnie jestem zadowolona Odpowiada mi to, co jest teraz W sumie komunikacja przez aplikację i telefoniczna jest w porządku Przedszkole bardzo dba o dobrą komunikację, nie widzę powodów, by coś zamieniać	Większa otwartość placówki na rodzica Częstszy kontakt z nauczycielami odnośnie do trudności czy sukcesów dziecka Spotkania sam na sam częściej Częstsze konsultacje Więcej spotkań, jedna wywiadówka na rok to zdecydowanie za mało Chciałoby się, żeby było więcej informacji na temat rozwoju dziecka Czuję, że nie wszystko wiem o pobycie córki i relacjach z innymi dziećmi w przedszkolu Zwrócenie uwagi na potencjał dziecka na równi z trudnościami, z jakimi się mierzy Może warto byłoby raz na tydzień lub raz na miesiąc wysyłać też rodzicom maila z podsumowaniem postępów lub z zaznaczeniem problemów indywidualnych dziecka Dostarczanie informacji o planowanych spotkaniach, wydarzeniach z udziałem rodziców z m.in. miesięcznym wyprzedzeniem Informacje powinny być dostarczane z większym wyprzedzeniem Główny kanał powiadomień SMS zamiast grupy na Facebooku Informacje o teatrykach i wyjściach dzieci powinny być przekazywane na bieżąco, by dziecko mogło we wszystkim uczestniczyć Brakuje nam częstszych zebrań z rodzicami, np. raz w miesiącu, które wiązałyby się z większym udziałem rodziców w życiu przedszkola i większą decyzyjnością

Źródło: opracowanie własne.

Ważnym aspektem wskazanym przez respondentów były informacje, o których dziecko nie jest w stanie powiedzieć samodzielnie, a jest to wiedza ważna dla rodziców:

Często dziecko mi coś opowiada i czasami o niektórych rzeczach, zwłaszcza o jakichś przykrych dla niego, wołałabym dowiedzieć się również od nauczyciela.

Rodzice w swoich odpowiedziach podkreślali, że ważne jest dla nich, aby nie nadużywać czasu wolnego personelu placówki:

Chciałabym, żeby panie miały więcej wolnego i nie musiały się z nami kontaktować ani brać udziału w dyskusjach na grupie on-line (w tym również wstawianie postów) poza godzinami swojej pracy. Chyba że w bardzo wyjątkowych sytuacjach.

Respondenci w celu poprawy komunikacji przedszkola z rodzicami wskazali także na dostępność kadry – 7 osób wyraziło potrzebę większej dostępności nauczycieli:

Większa osiągalność pani dyrektor; nauczyciel powinien być obecny przy odbiorze dziecka (rano pani wychowawczyni jest zajęta grupą, a ok 16.00 nie ma już nikogo z nauczycieli z grupy maluchów).

Wyznaczenie stałych dyżurów konsultacji z nauczycielami, np. raz w miesiącu.

Często brakuje jednak czasu/przestrzeni i personelu, by zaspokoić niektóre potrzeby rodzica i dziecka.

Większą dostępność nauczycieli.

Obecność nauczyciela na grupie na Facebooku.

Drugim obszarem, który wyróżniono w odpowiedziach rodziców, jest rozumienie pojęcia **dobrej komunikacji z przedszkolem**. Zdaniem badanych oznacza to jak najszybsze informowanie rodziców o ważnych sprawach. W tabeli 2 zaprezentowano, czego najczęściej dotyczą przekazywane rodzicom informacje przez pracowników przedszkola.

Tabela 2. Jakiego rodzaju informacji, które otrzymuje Pan/Pani z przedszkola, uważa Pan/Pani za najważniejsze?

Informacje	Liczba osób badanych
Indywidualne trudności dziecka	58
Zachowanie w grupie przedszkolnej	42
Propozycje działań wspierających rozwój dziecka	25
Osiągnięcia dziecka	23
Sytuacja epidemiologiczna	9
Sprawy organizacyjne	9

Badani mogli wybrać 1–3 odpowiedzi.

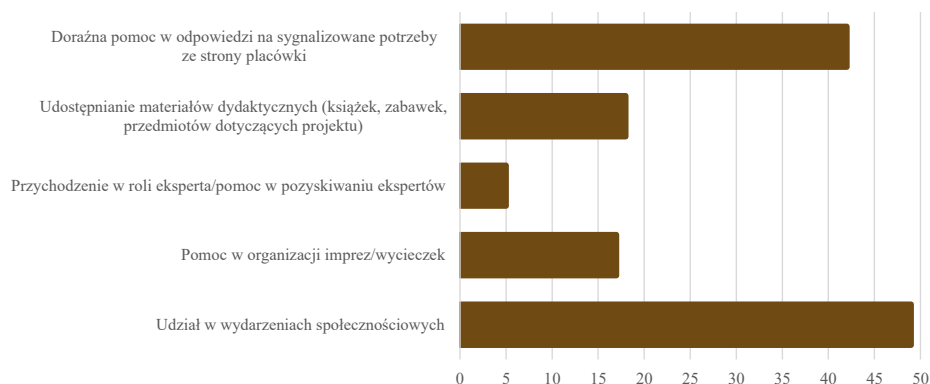
Źródło: opracowanie własne

Wysoki stopień efektywności procesu komunikacji pomiędzy przedszkolem a rodzicami (ryc. 3) według respondentów zapewniają przede wszystkim: rozmowa indywidualna w przedszkolu z nauczycielką (58 odpowiedzi), natomiast inne formy, takie jak: rozmowa indywidualna w przedszkolu z dyrektorem, grupa na Facebooku, komunikatory (SMS, Messenger, Whatsapp itp.) i zebrania grupowe w bezpośrednim kontakcie, zostały wybrane przez blisko 30% badanych. Dla rodziców bardzo ważna jest stała dostępność nauczycieli,

tnz. wtedy, kiedy rodzice tego potrzebują. Badani postulują, aby przedszkole zapewniało im możliwość indywidualnych konsultacji z nauczycielem dziecka w razie pilnej potrzeby (poza wyznaczonymi w tym celu godzinami), odpowiedzi „Tak” i „Raczej tak” stanowiły 72% odpowiedzi rodziców. W celu podjęcia rozmowy z personelem przedszkola na temat swojego dziecka oraz innych kwestii blisko 100% badanych (63 osoby) deklaroowało, że korzystają z okazji, gdy są w przedszkolu, umawiają się wcześniej na spotkanie (33 osoby) lub piszą wiadomość, np. SMS, e-mail (28 osób). W tym pytaniu badani mogli wybrać 1–3 odpowiedzi.

Kluczowym czynnikiem dla badanych jest komplementarność oddziaływań pomiędzy przedszkolem a rodzicami. Respondenci wskazali, że ich zaangażowanie w życie przedszkola jest mile widziane przez personel placówki. Odpowiedzi „Tak, jest bardzo mile widziane” i „Raczej tak, jest mile widziane” stanowiły, odpowiednio: 53% i 41% wskazań. Respondenci mieli różne zdania na temat odgrywania aktywnej roli w podejmowaniu decyzji dotyczących działalności przedszkola. Na pytanie dotyczące zaangażowania rodziców w działalność przedszkola odpowiedzi badanych rozkładały się następująco: „Trudno powiedzieć” wybrało 25% badanych, odpowiedzi: „Tak” i „Raczej tak” stanowiły 58%, natomiast „Raczej nie” – 21%. Zdecydowana większość respondentów jest zadowolona ze współpracy z przedszkolem, do którego uczęszcza ich dziecko – „Tak” i „Raczej tak” odpowiedziało 94% badanych rodziców.

Trzecim obszarem tematycznym jest **zaangażowanie rodziców jako czynnik wspierający rozwój dziecka**. Rodzice dostrzegają wysoką wartość konsultacji z psychologiem w przedszkolu, aż 97% rodziców odpowiedziało, że to pomaga wspierać im rozwój dziecka („tak” i „raczej tak”). Rodzice zdecydowanie angażują się w działalność przedszkola (ryc. 3): biorą udział w wydarzeniach społecznościowych (49 osób); udzielają doraźnej pomocy w odpowiedzi na sygnalizowane potrzeby ze strony placówki (42 osoby); udostępniają materiały dydaktyczne (książki, zabawki, przedmioty dot. projektu) (18 osób) oraz pomagają w organizacji imprez/wycieczek (17 osób).

Rycina 3. Jak angażuje się Pan/Pani w życie przedszkola swojego dziecka?

Badani mogli wybrać 1–3 odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne.

Aż 89% badanych jest przekonanych o pozytywnym wpływie ich aktywnego uczestnictwa w życiu przedszkola na rozwój psychospołeczny dziecka. Wśród korzyści, jakie płyną z zaangażowania rodziców w działalność przedszkola, dominował argument, że w ten sposób tworzy się bezpieczna społeczność przedszkola – tak uważa 51 osób, czyli blisko 80% badanych. Ponadto wskazywano możliwość wspierania dziecka w rozwoju poznawczym i w jego edukacji – 46 osób (72%). Rodzice wskazali również: możliwość wspólnego ustalenia zasad pracy z dzieckiem – 22 osoby oraz bezpośredni wpływ na działanie placówki – 17 osób.

W otwartym pytaniu 18 dotyczącym aktywnego uczestnictwa rodziców w życiu przedszkola pojawiły się odpowiedzi skupiające się wokół trzech wątków: wychodzenie z inicjatywą i oferowanie wsparcia placówce, spędzanie czasu z dzieckiem, gdy przyprowadza się je rano i odbiera po południu oraz integracja ze społecznością przedszkola. Wypowiedzi rodziców zostały przedstawione w tabeli 3.

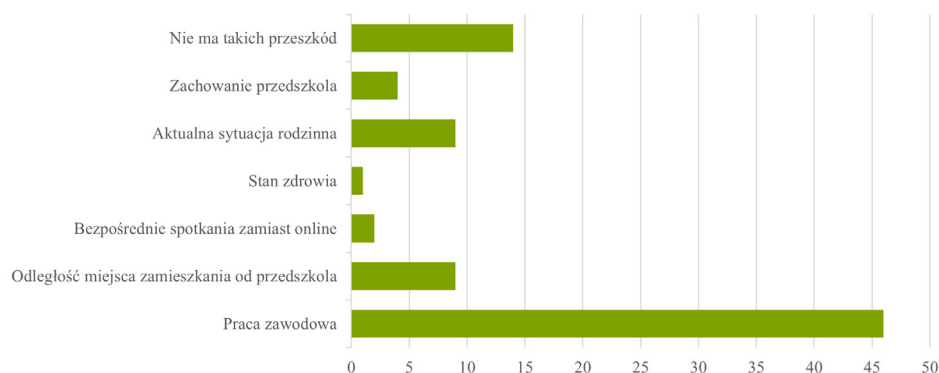
Tabela 3. Jakie działania podejmuje Pan/Pani, aby aktywnie uczestniczyć w życiu przedszkola swojego dziecka?

Wychodzenie z inicjatywą i oferowanie wsparcia	Spędzanie czasu w przedszkolu podczas przyprowadzania i odbierania dziecka	Integracja ze społecznością poza przedszkolem
Angażuję się w organizację wyjść dodatkowych Proponuję tematy, nowe aktywności, podsuwam także własne propozycje aktywności czy wydarzeń Wysyłam informacje dotyczące ciekawych wydarzeń edukacyjnych i kulturalnych, w jakich wziąć może cała grupa bądź dzieci z rodzicami poza godzinami w przedszkolu Pytam, czy potrzebna jest pomoc, czy coś przynieść, przygotować itp. Oferuję swoją pomoc podczas festynów i imprez organizowanych w przedszkolu Wyraziłam chęć czytania dzieciom bajek, ale póki co nie byłam o to poproszona	Regularnie rozmawiam z nauczycielami przy okazji odbierania dziecka Staram się wykorzystać czas przy odbieraniu dziecka W miarę możliwości czasowych spędzam czas z dzieckiem i wśród dzieci po pracy, na podwórku przedszkolnym, rozmawiając z rodzicami i tworząc z nimi relacje	Spotykam się z rodzicami i dziećmi z przedszkola w swoim wolnym czasie Staram się przedłużać znajomości i przyjaźnie synka z rodzinami i dziećmi z przedszkola, także poza godzinami funkcjonowania przedszkola Uczęszczam na spotkania towarzyskie z rodzinami innych dzieci, np. w weekendy Tworzę sieć powiązań i przyjaźni dzieci i rodziców z naszej grupy poprzez kontakty za pomocą mediów społecznościowych, co w moim odczuciu ma bezpośredni wpływ na zachowanie/więzi dzieci w grupie rówieśniczej

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie analizy zebranych danych można stwierdzić, że rodzice najczęściej angażują się w przedszkolne działania poprzez udział w warsztatach świątecznych, przedstawieniach oraz radach rodziców, część z nich przyznaje, że z powodu obowiązków zawodowych nie podejmuje żadnych tego typu działań. Nieliczne odpowiedzi wskazują również na „techniczne” wsparcie rodziców dla placówek, np. naprawa spłuczki w toalecie. Dziesięcioro badanych deklaruje brak zaangażowania w tego typu aktywności.

Ostatnim wyróżnionym obszarem tematycznym są oczekiwania i potrzeby **rodziców co do zaangażowania ich w działalność przedszkola**. Mimo deklarowanego przez badanych zaangażowania w działalność przedszkola identyfikują oni następujące trudności (ryc. 4): praca zawodowa (46 osób); odległość miejsca zamieszkania od przedszkola (9 osób) i aktualna sytuacja rodzinna (9 osób). Warto podkreślić, że 22% badanych udzieliło odpowiedzi: „Nie ma takich przeszkód”.

Rycina 4. Jakie przeszkody uniemożliwiają Panu/Pani pełne zaangażowanie się w życie przedszkola Pana/Pani dziecka?

Badani mogli wybrać 1–3 odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne

Odpowiedzi badanych na otwarte pytanie 20 (Jakie zmiany lub inicjatywy mogłyby zwiększyć zaangażowanie rodziców w życie przedszkola i tym samym wspierać rozwój dzieci? Na jakie inicjatywy Pan/Pani czeka?) potwierdzają, że rodzice zdają sobie sprawę, jak ważna jest współpraca z przedszkolem dla rozwoju psychospołecznego dziecka, a jednocześnie wskazują, że jest to dla nich spore wyzwanie: „przedszkole organizuje różne spotkania w godzinach popołudniowych, kiedy większość rodziców pracuje”. W wypowiedziach badanych można odnaleźć problemy, które identyfikują w obszarze wspólnych działań z przedszkolem: np. „trudno jest mi znaleźć aktywność, która mogłaby być ciekawa dla całej grupy”. W odpowiedzi na to pytanie pojawiły się również określone rekomendacje ze strony rodziców (tab. 4) np.:

Jasne przekazanie rodzicom, że bez ich pomocy lub zaangażowania personel placówki nie jest w stanie sam zorganizować konkretnych atrakcji czy wycieczek dla dzieci ze względów bezpieczeństwa czy organizacji.

Wśród udzielonych odpowiedzi znalazły się też następujące:

Wydaje mi się że są podejmowane odpowiednie inicjatywy ze strony przedszkola, natomiast chęć zaangażowania leży po stronie rodziców.

Zbyt duże zaangażowanie rodziców mogłoby zdeorganizować działalność przedszkola.

Tabela 4. Propozycje rodziców, jak usprawnić współpracę z przedszkolem

Konkretne rozwiązania	Zadowolenie ze współpracy	Przeszkody i ograniczenia
Kierowanie konkretnej prośby, czego nauczyciele/dyrekcja oczekują od rodziców Można zbierać informacje od rodziców, korzystając z ankiet online Więcej rozmów indywidualnych i spotkań rodzinnych, proponowanych wspólnych aktywności na rzecz przedszkola Korzystanie z dodatkowo płatnych atrakcji poza przedszkolem Rodzinne spotkania na przedszkolnym podwórku, np. piknik Wspólne nocowanie w przedszkolu albo wieczorne czytanie książek do zachodu słońca, przy akompaniamencie muzycznym Spotkania dotyczące realizacji osiągnięć dziecka, zrealizowanego programu czy jak wspólnie pracować z podręcznikiem Spotkania z rodzicami i dzieckiem Prezentacja założeń i planów na cały rok szkolny	Czekam na każdą wspólną inicjatywę, jest to dla mnie przyjemność i czuję się częścią społeczności przedszkolnej Uważam, że przedszkole proponuje mnóstwo spotkań/imprez, które wspierają zaangażowanie rodziców Obecne zaangażowanie rodziców w życiu przedszkola jest takie, jak być powinno Przedszkole jest bardzo otwarte na udział rodziców w życiu codziennym przedszkola, dlatego nie czekam na jakieś szczególne inicjatywy – uczestniczę w tym, co jest organizowane na bieżąco	Problemem są tylko moje ograniczenia czasowe, brak czasu aby we wszystkim uczestniczyć Obowiązki zawodowe

Źródło: opracowanie własne.

W odpowiedziach respondentów na to pytanie można wskazać także wątek dotyczący angażowania pracowników przedszkola, np.:

uważam, że nie można nadużywać pracy pań w przedszkolu. Pracują w podobnych godzinach jak my rodzice i nie możemy oczekiwać, że uda się zorganizować wspólny czas poza godzinami naszej pracy, tym samym poza godzinami ich pracy.

Jedna z osób badanych napisała obszerny i ciekawy komentarz do tego pytania, warto przytoczyć go w całości ze względu na to, że stanowi dobre podsumowanie omawianego zagadnienia:

Nie czekam na inne inicjatywy oprócz tych, jakie obecnie przedszkole podejmuje. Osoby, które chcą się angażować, mają taką możliwość, zwłaszcza w radzie rodziców. Sam nie mam potrzeby angażowania w życie przedszkola, z uznaniem odnoszę się do tych, którzy udzielają aktywnego wsparcia. Natomiast jestem zawsze oburzony na tych rodziców, którzy stawiają się w roli krytyków i suflerów. Należy akceptować indywidualne metody pracy nauczycieli i nie zabierać im „oddechu”. Dostrzegam nieraz postawy roszczeniowe rodziców, które są bardzo szkodliwe dla funkcjonowania przedszkola.

Wnioski

Przeprowadzone badania na grupie 64 rodziców dzieci uczęszczających do przedszkola wskazują, że są zadowoleni z form kontaktu oferowanych przez daną placówkę oraz wysoko oceniają ich jakość. Szeroki wachlarz możliwości komunikacji z przedszkolem, w którym dominują kanały cyfrowe i multimedialne, spełnia oczekiwania badanych. Aplikacje, takie jak: LiveKid, Inso czy Kidsview, to dziś niezbędne narzędzia w pracy z zabieganymi i zapracowanymi rodzicami. Warto podkreślić, że badani są świadomi znaczenia współpracy z przedszkolem dla prawidłowego rozwoju ich dziecka. Zgłaszają także uwagi krytyczne dotyczące oferowanych im możliwości komunikacji z kadrą pedagogiczną. Rodzice cenią sobie bezpośredni kontakt z pracownikami przedszkola, poświęcony im czas oraz uwagę. Potrzebują zrozumienia i poczucia, że są integralną częścią społeczności, jaką tworzy przedszkole. Ważne jest też dla nich to, że mogą zgłaszać swoje sugestie i potrzeby, które w miarę możliwości są uwzględniane przez placówkę przedszkolną.

Jakość komunikacji z przedszkolem badani oceniają wysoko, definiują „dobrą komunikację” jako sprawne organizacyjnie i szybkie przekazywanie odpowiednich informacji w dogodny dla nich sposób. Wymaga to od kadry pedagogicznej przedszkola wiedzy na temat zawodowego funkcjonowania rodziców, znajomości ich preferencji, co pozwala dobrać odpowiedni dla nich kanał przekazywania informacji, np. SMS, Facebook, e-mail, telefon. Rodzice chcą być równorzędnym partnerem w procesie rozwoju dziecka w okresie przedszkolnym, wspólnie z kadrą podejmują wysiłki zmierzające do przygotowania go do dalszych etapów edukacji. Zadanie, przed jakim stoi współczesne przedszkole, to budowanie spersonalizowanych modeli współpracy z rodzicami, w których uruchamianie ich potencjałów oraz motywowanie do aktywności na rzecz dziecka łączą się z aktywnością

innych rodziców i kadry pedagogicznej placówki, co może stworzyć holistyczny model wychowania w środowisku przedszkola.

Wyniki przeprowadzonych badań pozwalają na sformułowanie następujących implikacji dla praktyki wychowania przedszkolnego:

1. **Utrzymywanie szerokiego i elastycznego wachlarza kanałów komunikacji z rodzicami:** należy rozwijać wykorzystywanie cyfrowych narzędzi komunikacji, takich jak aplikacje LiveKid, Inso czy Kidsview, które spełniają oczekiwania współczesnych rodziców.
2. **Wzmacnianie bezpośredniego kontaktu:** rodzice wyraźnie wskazują na potrzebę częstszych okazji do osobistych spotkań z kadrą pedagogiczną.
3. **Budowanie partnerskich relacji z rodzicami:** przedszkole powinno dążyć do traktowania rodziców jako równorzędnych partnerów w procesie wychowania dziecka, uwzględniając ich sugestie i potrzeby, wzmacniać ich poczucie przynależności do społeczności przedszkolnej.
4. **Personalizacja modelu współpracy:** uwzględniająca specyficzne potrzeby rodziców, ich styl życia oraz preferencje komunikacyjne.
5. **Aktywne angażowanie rodziców w życie przedszkola:** utrzymywanie wysokiego poziomu motywacji rodziców do wspólnych działań.

Literatura

- Albański L. (2018), *Zabawa w edukacji przedszkolnej*. Jelenia Góra, Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa.
- Belland B.R., French B.F., Ertmer P.A. (2009), *Validity and problem-based learning research: A review of instruments used to assess intended learning outcomes*, „Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning”, 3(1).
- Berčnik S., Devjak T. (2017), *Cooperation between parents and preschool institutions through different concepts of preschool education*. „Center for Educational Policy Studies Journal”, 7(4).
- Bielecka G. (2022), *Oczekiwania rodziców wobec przedszkola – analiza badań własnych*. „Edukacja. Terapia. Opieka”, 4.
- Brzezińska A. (2016), *Społeczna psychologia rozwoju*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Brzezińska A., Appelt K., Ziółkowska B. (2016), *Psychologia rozwoju człowieka*. Sopot, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Duch H. (2005), *Redefining parent involvement in Head Start: A two-generation approach*. „Early Child Development and Care”, 175(1).
- Đukić T.M., Bogavac D.S., Stojadinović A.M., Rajčević P.Đ. (2022), *Parental involvement in education and collaboration with school*. „International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education”, 10(2).
- Egilsson B.R., Einarsdóttir J., Dockett S. (2021), *Parental experiences of belonging within the pre-school community*. „International Journal of Early Childhood”, 53(1).
- Fołta M. (2016), *Zakres i zadania współpracy przedszkola z rodzicami*. „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce: Kwartalnik dla nauczycieli”, 1(2).

- Gulczyńska A. (2020), *Współpraca nauczycieli z rodzicami – systemowe propozycje rozwiązań*. „Lubelski Rocznik Pedagogiczny”, 39(2).
- Gulczyńska A., Rybińska A., Segiet W. (2020), *Współdziałanie rodziców i nauczycieli*. W: H. Krauze-Sikorska, M. Klichowski (red.), *Pedagogika dziecka. Podręcznik akademicki*, Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Hetmańczyk H. (2019), *Środowisko rodzinne i przedszkolne na różnych płaszczyznach współpracy i komunikacji / Family and kindergarten environment at various levels of cooperation and communication*. W: A. Borzęcka, A. Twaróg-Kanus, R. Waluś (red.), *Nauczyciel i uczeń w przestrzeni społecznej*. Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Karbowniczek J. (2016), *O współpracy rodziców z przedszkolem i szkołą słów kilka*. „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, 2(1).
- Karbowniczek J., Kwaśniewska M., Surma B. (2011), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką*. Kraków, Wydawnictwo WAM.
- Klus-Stańska D. (2022), *Dojrzałość szkolna/gotowość szkolna – fenomen wciąż kontrowersyjny*. „Pedagogical Quarterly / Kwartalnik Pedagogiczny”, 67(3).
- Koperna P. (2023), *Relacje nauczyciela z rodzicami a budowanie przyjaznej przestrzeni edukacyjnej dla dziecka w wieku przedszkolnym. Narracje mężczyzn-nauczycieli edukacji przedszkolnej*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia”, 36(2).
- Kubiak-Skrzyńska M. (2021), *Obszary i formy współpracy przedszkola i szkoły z rodzicami*. „Zeszyty Naukowe Zbliżenia Cywilizacyjne”, 17(4).
- Lewowicki T. (1997), *Przemiany oświaty: Szkice o ideach i praktyce edukacyjnej*. Warszawa, Wydawnictwo Żak.
- Mannion L. (2023), *How effective is the parents plus early years programme in promoting positive outcomes?* „Educational Psychology in Practice”, 39(4).
- Mendel M. (2000), *Rodzice i szkoła. Jak współuczestniczyć w edukacji dzieci?* Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Młynek P. (2021), *Współpraca środowisk: szkolnego i rodzinnego z perspektywy rodziców i nauczycieli*. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Molter A. (2022), *Środowisko lokalne jako źródło cennych wartości dla dzieci przedszkolnych – z doświadczeń Miejskiego Przedszkola nr 8 Montessori w Jarosławiu*. „Edukacja. Terapia. Opieka”, 4.
- Murphy J. (1980), *School administrators besieged: A look at Australian and American education*. „American Journal of Education”, 89.
- Nazaruk S., Klim-Klimaszewska A. (2017), *Możliwości realizacji aktywności fizycznej przez dzieci w wieku przedszkolnym. Przykłady z wybranych przedszkoli*. „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna”, 10(2).
- Ordon U., Gębora A.K. (2017), *Partnerskie relacje rodziny i szkoły w tworzeniu optymalnych warunków procesu edukacji*. „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna”, 9(5).
- Polak B. (2013), *Podstawy teorii kształcenia*. Szczecin, Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum.
- Polak K. (2013), *Integracja rodziców i nauczycieli jako przykład edukacyjnej iluzji*. W: M. Dudzikowa, K. Knasiecka-Falbierska (red.), *Sprawcy i/lub ofiary działań pozornych w edukacji szkolnej*. Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Rockwell R., Andre L., Hawley M.K. (1996), *Parents and teachers as partners: Issues and challenges*. Orlando, Harcourt Brace College Publishers.
- Sallis J. (1988), *Schools, Parents and Governors: A New Approach to Accountability*. London, Routledge.

- Schaffer D.R., Kipp K. (2015), *Psychologia rozwoju. Od dziecka do dorosłości*. Gdańsk, Wydawnictwo Harmonia Universalis.
- Sikorska I. (2010), *Rozwój dziecka w przedszkolu: Stymulujące wartości wybranych systemów edukacyjnych*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Smith S.C. (2014), *Parental engagement in a Reggio Emilia Inspired Head Start Program*. „Early Childhood Research & Practice”, 16(1).
- Szymczyk L. (2012), *Przemiany w teorii i praktyce wychowania przedszkolnego*, „Nauczyciel i Szkoła”, 52(2).
- Vasiljević-Prodanović D., Krneta Ž., Markov Z. (2023), *Cooperation between preschool teachers and parents from the perspective of the developmental status of the child*. „International Journal of Disability, Development and Education”, 70(5).
- Weissbrot-Koziarska A. (2018), *Współdziałanie rodziców i nauczycieli przedszkola w przygotowaniu dziecka do podjęcia nauki szkolnej*. „Roczniki Pedagogiczne”, 46(10).
- Wiatrowska L., Dmochowska H. (2013), *Dziecko u progu szkoły: dojrzałość szkolna dzieci a ich gotowość do nauki*. Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Żmudzka M. (2018), *Wspomaganie kompetencji emocjonalnych i społecznych dziecka w wieku przedszkolnym*. „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Gospodarki. Seria Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo”, 3.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356 ze zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r. poz. 737 ze zm.).